

«16 científiques catalanes», premiada a «Ciencia en acción»

L'exposició de l'ACCC, basada en setze perfils de científiques en actiu en Catalunya, ha resultat guanyadora del primer premi a la modalitat «Ciencia, ingeniería y valores» amb el Premi Especial «Mujer, ciencia y técnica»

Raül Toran (Vicepresident de l'ACCC). Aquest any era el primer cop que l'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC) presentava un treball propi al festival "Ciencia en Acción". Del 7 i 9 d'octubre el Parc Científic i Tecnològic de Lleida va acollir la 12a edició d'aquest esdeveniment, que va congrega els millors experiments per tal d'apropar la ciència al públic general.

Els participants, majoritàriament d'Espanya, Portugal i Andorra, amb presència d'alguns països iberoamericans com Argentina i Mèxic, van ser escollits a través d'una convocatòria pública. En les diferents categories, trobàvem molts professors i els seus alumnes que, amb senzills i vistosos experiments, explicaven lleis físiques, propietats químiques o regles matemàtiques. És possible caminar sobre les aigües? Una escola d'Andorra va demostrar que un líquid es pot comportar com un sòlid si, per exemple, fas una dissolució d'aigua saturada de farina. Llavors, es comporta com un líquid si fas una pressió suau però si la pressió es forta es comporta com un sòlid. Per tant podries "còrrer" sobre aquest líquid sense afonar-te.

Altres escoles van presentar molts treballs relacionats amb l'espai, dins de la modalitat, "Adopta una estrella". El taller desenvolupat per Pau Senra va tractar sobre la comparació de les distàncies entre els planetes del sistema solar i dels seus volums. Si Júpiter té un radi treze vegades més gran que el de la Terra, quantes Terres caben en Júpiter? La resposta intuïtiva seria tretze, però no és així, perquè el volum no té una relació lineal amb el radi. La resposta exacta és que Júpiter podria incloure 1.400 Terres.

Com explicaries la necessitat de conservar les praderies de posidònies i els fons marins a la mainada de cinc i sis anys? Doncs amb "Pinta'm un conte", de la Universitat de Barcelona, que va endur-se una menció d'honor per aquesta proposta tan innovadora. La qualitat i l'enginy dels experiments, obres de teatre de contingut científic i els muntatges recordaven la fira anual de divulgació de la Royal Society de Londres, que té lloc al juliol.

«16 científiques catalanes» exposada a «Ciència en acción»
(foto: Raül Toran)

«16 científiques catalanes»

L'ACCC va presentar l'exposició «16 científiques catalanes», finançada amb un ajut del Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya, i que ha comptat amb el suport del Ministeri de Ciència i Innovació i la FECYT. El jurat dels premis va considerar la mostra mereixedora del primer premi per apropar la figura de la científica en actiu amb l'objectiu d'incentivar noves carreres en el camp tecnològic i científic. Aquesta mostra itinerant, que ha estat exposada en més de deu ocasions en diverses localitats de Catalunya, ha comptat amb la presència i col·laboració de científiques de Centres de Recerca de Catalunya (CERCA) (l'Institut Català de Ciències Cardiovasculars [ICCC], el Centre de Regulació Genòmica [CRG] i l'Institut de Bioenginyeria de Catalunya [IBEC]); l'Institut de Ciències del Mar (ICM-CSIC); la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Politècnica de Catalunya, la Universitat de Girona, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat Rovira i Virgili; i

empreses privades la Fundació Ascamm, un centre tecnològic de diseny i producció industrial, i Mahou-San Miguel.

Mercè Piqueras, comissària de l'exposició juntament amb qui escriu aquesta crònica, declarà que "per nosaltres és un honor haver rebut aquesta distinció que acredita la qualitat de la proposta i ens anima a continuar nous projectes divulgatius des de l'ACCC".

La fira "Ciència en Acció" va atraure molt de públic, sobretot divendres i dissabte a la tarda i va ser una experiència enriquidora per al jovent. Es va cloure, després del lliurament de premis i mencions, amb una emocionant actuació de la Colla Castellera de la ciutat de Lleida.

Els participants ja estan pensant en les noves propostes a presentar a la propera edició, que tindrà lloc al CosmoCaixa d'Alcobendas.

«Pinta'm un conte» de la UB a «Ciència en acció» (foto: Raül Toran)

Altres membres de l'ACCC premiats

Jordi Mazon, professor del Departament de Física Aplicada del Grau en Enginyeria de Tecnologies Aeroespacials a l'ETS d'Enginyeries Industrial i Aeronàutica de Terrassa (ETSEIAT) i Pau Senra, divulgador científic, tots dos membres de la junta de l'ACCC, van rebre també un premi a "Ciència en Acció".

VIII Premi Joan Oró a la divulgació de la recerca científica

L'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC) convoca una nova edició del premi, amb l'oportunitat de presenta-hi treballs fins al 31 de desembre de 2011

Et dediques a la investigació i vols donar visibilitat a la teva recerca? Aprofita la possibilitat que t'ofereix l'Associació Catalana de Comunicació Científica amb el seu certamen per a reconèixer el valor d'aquesta labor. L'ACCC convoca el VIII Premi Joan Oró a la divulgació de la recerca científica, patrocinat pel Departament d'Economia i Coneixement de la Generalitat de Catalunya. Els interessats a participar-hi hauran d'escriure un article o elaborar un producte multimèdia —un vídeo, un bloc, un web, etc.—, sobre la seva recerca. El guardó consisteix en dos premis de 1.000€ per a cadascun dels guanyadors en totes dues categories [així és confús; sembla que més d'un sola persona pugui guanyar dos premis en les dues categories. Suggerixo: en un premi de 1000€ per al guanyador de cada categoria] i fins a tres accessits de 350€ per a cada modalitat. El termini per a presentar les obres a concurs finalitza el 31 de desembre de 2011. Els treballs s'han d'enviar per correu electrònic a secretaria-tecnica@acc.cat indicant a l'assumpte "VIII Premi Joan Oró".

A la divulgació de la recerca científica

Bases de la convocatòria

Al següent enllaç es detallen les bases de la convocatòria d'aquesta edició del premi: <http://www.acc.cat/index/pg/41/470>

Crims i ciència: l'ACCC va coorganitzar una nova sessió del cicle «Calaix de la ciència»

«Tendències criminals actuals i la recerca científica del delict»

El 25 d'octubre va tenir lloc una nova sessió del cicle Calaix de Ciència sota el títol de «Tendències criminals actuals i la recerca científica del delict». A l'acte, presentat per Vladimir de Semir, director de l'Observatori de la Comunicació Científica de la Universitat Pompeu Fabra, van participar Àngel Manuel González, professor titular de Criminalística de la Facultat de Dret-UB i Montse Quesada, catedràtica de Periodisme especialitzat i criminòloga de la Facultat de Comunicació-UPF, que van explicar les principals tècniques de la criminalística actual.

La sessió, organitzada per l'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC) i l'Observatori de la Comunicació Científica (OCC-UPF), es va realitzar a l'Auditori del Campus de la Comunicació de la UPF.

Cartell de l'acte

Podeu veure un **vídeo resum** de l'acte al perfil de Vimeo de l'ACCC: <http://vimeo.com/31520956>

Regalem Oxygen en català als membres de l'ACCC

Preludi de la lectura dramatitzada que properament organitzarem

El 2007, Any Internacional de la Ciència, i gràcies a sengles subvencions rebudes de la FECYT i de la Generalitat de Catalunya, l'ACCC va organitzar unes lectures dramatitzades de l'obra de teatre *Oxygen*, de Carl Djerassi (bioquímic i professor de la Universitat de Stanford) i Roald Hoffmann (químic, premi Nobel de química 1951 i professor de la Universitat de Cornell).

Arantxa Gorostiza i Mercè Piqueras, presidenta de l'ACCC de 2006 a 2011, en van fer la traducció al català. Quedava pendent la publicació de l'obra, que ha estat possible gràcies a la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans i de la revista *Mètode*.

Aviat els socis i sòcies de l'ACCC rebran un exemplar d'*Oxygen*, com a preludi de la lectura dramatitzada que properament organitzarem.

Oxygen, el proper regal per als socis de l'ACCC (foto: ACCC)

ASSOCIACIÓ CATALANA DE
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

L'ACCC és membre de: World Federation of Science Journalists

European Union of Science Journalists' Associations

EUSJA

Federació d'Organitzacions Catalanes
Internacionalment Reconegudes

Exposició: «La màgia de la levitació»

Del 4 al 20 de novembre a l'Espai d'art i Creació Can Manyé d'Alella

Des de ben antic, els humans han volgut vèncer la força de la gravetat, elevar-se pel damunt dels objectes. Qui no ha somniat que era capaç de volar? En totes les cultures trobem referències a persones que tenen el poder d'elevar-se, sense ales, sense cap motor, màgicament... és la levitació! Això són les qüestions que respon l'exposició "La màgia de la levitació", que es podrà visitar a l'**Espai d'art i Creació Can Manyé d'Alella del 4 al 20 de novembre**. La mostra, que compta amb el suport de l'Associació Catalana de Comunicació Científica, entre altres entitats, ha sigut desenvolupada per Víctor Grau, doctor en Física, professor de la Universitat de Vic (UVIC) i director de Physics!, empresa de divulgació que ofereix un programa d'activitats adreçat principalment als centres educatius per a descobrir la ciència a través de demostracions d'experiments, entre altres accions. Coincidint amb la mostra, Grau ensenyarà diferents maneres de fer levitar objectes, a través de tallers que tindran lloc els diumenges 6 i 13 de novembre a les 12.00.

LA MÀGIA DE LA LEVITACIÓ

DIVENDRES 4 DE NOVEMBRE A LES 20 H
INAUGURACIÓ
CONFERÈNCIA A CÀRREC DE VÍCTOR GRAU, FÍSIC
NÚMERO DE MÀGIA

DIJUMENGE 6 I 13 DE NOVEMBRE A LES 12 H
TALLERS FAMILIARS

EXPOSICIÓ DEL 4 AL 20 DE NOVEMBRE DE 2011 A CAN MANYÉ

Cartell de la mostra

L'exposició

"La màgia de la levitació" vol apropar la ciència al públic en general, donant una imatge més amigable de la física. S'hi reflexionarà sobre el fenomen de la levitació, i mostrarà com apareix en diferents àmbits de la cultura, coma ara l'art, el cinema o la literatura. Els participants podran veure què hi ha de ciència i de màgia en la levitació, i podran diferenciar entre ciència i pseudociència. La mostra ensenyarà algunes formes de fer levitar objectes i de fer conèixer els superconductors, explicant perquè són útils en la levitació.

A qui s'adreça?

L'exposició s'adreça al públic en general. A més, hi ha la possibilitat de concertar una visita de grup tant per a estudiants o altres col·lectius posant-se en contacte amb l'Espai d'art i Creació Can Manyé.

Estrena del documental «Del mito a la razón»

Al cicle «Calaix de la ciència» el 22 de novembre a la UPF

Del mito a la razón és el títol del documental dirigit pel canari Rubén Lijó, estudiant d'Enginyeria Industrial a la Universitat de Las Palmas de Gran Canaria, que es projectarà el **22 de novembre, dimarts, a les 19.00** a l'auditori del Campus de la Comunicació de la Universitat Pompeu Fabra. L'acte s'emmarca dins del cicle de divulgació científica Calaix de la ciència, que organitzen un cop al mes l'Observatori de la Comunicació Científica de la UPF (OCC-UPF) i l'ACCC.

Raül Toran, vicepresident de l'ACCC, presentarà l'acte, al qual participarà **Cristian Ariza**, estudiant d'Enginyeria Aeroespacial i un dels responsables del projecte Hablando de ciencia, en el qual

ASSOCIACIÓ CATALANA DE
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

Notícies ACCC

Número 56

octubre 2011

L'ACCC és membre de: World Federation of Science Journalists

European Union of Science Journalists' Associations

EUSJA

Federació d'Organitzacions Catalanes
Internacionalment Reconegudes

s'emmarca el documental *Del mito a la razón*. Ariza escriu en blocs de divulgació científica, com ara [La vaca esférica](#).

El documental

Del mito a la razón planteja, segons Lijó, «un viatge al món de les idees que van revolucionar la forma d'entendre i relacionar-nos amb l'univers que ens envolta. La nostra societat no es pot comprendre plenament sense tenir unes nocions bàsiques de les idees científiques que hem acumulat durant els últims quatre segles aproximadament».

El treball, escrit, dirigit i presentat per Rubén Lijo, convida a endinsar-nos en la ciència com una cosa pròxima i amb repercussió directa en el nostre dia a dia. En la realització del documental s'ha comptat amb les col·laboracions del Museo Elder de la Ciencia y la Tecnología de Las Palmas de Gran Canaria, el Museo de la Ciencia y el Cosmos de La Laguna, el Instituto de Astrofísica de Canarias i l'European Organization for Nuclear Research (CERN).

Podeu veure el tràiler de *Del mito a la razón* al següent enllaç:

www.hablandodeciencia.com/mito.php

16a Setmana de la Ciència

18-27 de novembre 2011

Un any més, la ciència serà la gran protagonista durant una setmana. La Fundació Institució Catalana de Suport a la Recerca ha fet difusió, amb el suport de l'ACCC, entre altres, d'un munt d'activitats que amb motiu de la Setmana de la Ciència es desenvoluparan a diferents indrets del país del **18 al 27 de novembre**.

La Fundació ha indicat que la participació a la 16a edició de la Setmana de la Ciència «està oberta a totes les entitats que estiguin interessades en dur a terme activitats adreçades a la ciutadania i que estiguin relacionades amb la ciència i la

tecnologia, en un sentit ampli». Enguany la Setmana de la Ciència s'adhereix a la celebració de l'Any Internacional de la Química i l'Any Internacionals dels Boscos.

Cartell de l'edició

L'organització ha disposat un web on és possible inscriure's a les activitats proposades. Cal entrar al web i fer-ho mitjançant [l'Agenda Científica que es troba a la plataforma digital Recerca en Acció](#).

L'ACCC se'n va a Les Corts

Durant la Setmana de la Ciència, l'Associació Catalana de Comunicació Científica col·labora amb el Consell per la Igualtat de les Dones de Les Corts i el mercat de Les Corts per apropar la ciència a la ciutadania. El **24 de novembre**, dijous, es desenvoluparan dos tallers de cuina, en què els protagonistes seran els **productes del bosc**, ja que el 2011 és l'Any Internacional dels Boscos.

ASSOCIACIÓ CATALANA DE
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

L'ACCC és membre de: World Federation of Science Journalists

European Union of Science Journalists' Associations

EUSJA

Federació d'Organitzacions Catalanes
Internacionalment Reconegudes

Imma Palma, Montse Illán i Xavier Torrado, professors de la Universitat de Barcelona, han triat alguns plats amb ingredients procedents dels nostres boscos, amb els quals prepararan un menú davant del públic, tot comentant-ne les característiques i el fonament científic darrere la seva preparació o contingut.

Els tallers s'organitzen en dues sessions obertes al públic que vulgui passar pel **Mercat de Les Corts a les 10.15 i a les 12.00**.

Com que el 2011 també és l'Any Internacional de la Química, l'ACCC completarà la jornada amb la projecció del film «Los méritos de Madame Curie», sobre la científica francesa d'origen polonès. Seguirà un col·loqui amb **Silvia Simon, investigadora en química computacional i professora del Departament de Química de la Universitat de Girona**, qui conduirà el cinefòrum que tindrà lloc al **Centre Cívic de Les Corts a les 18.30**.

Los méritos de Madame Curie (1997)

Dirigida per Claude Pinoteau, amb Isabelle Huppert (Maria Skolodowska) i Charles Berling (Pierre Curie).

En un atrotinat laboratori de l'Escola Superior de Física i Química Industrials de París, dos científics, Pierre Curie i Gustave Bemont, realitzen en precari el seu treball de recerca. El director de la institució, Monsieur Schutz, obsessionat amb aconseguir el màxim reconeixement per a l'Escola i per a ell mateix, els proporciona una ajudant: Maria Skolodowska, una brillant estudiant polonesa de química. Maria i Pierre aviat van adonar-se que tenien moltes coses en comú i entre els dos va establir-se una relació personal i professional que els va dur, per una banda, al matrimoni i per una altra, a fer grans descobertes en el camp de la radioactivitat, un fenomen que tot just havia descobert Henri Becquerel. Treballant junts van descobrir dos elements radioactius: el poloni i el radi.

Activitat de la llista de correu

Un resum dels principals temes tractats pels llistaires durant l'octubre

Des del proppassat 1 d'octubre i fins la redacció d'aquest butlletí, la llista de distribució de l'ACCC havia rebut 365 missatges. A continuació en resumim els temes més comentats.

El mes va començar amb una polèmica sobre l'accident a la **central nuclear francesa** de Centraco. Va ser realment un accident nuclear? A través de la llista es va informar que les autoritats nuclears franceses, *Autorité de sûreté nucléaire* (ASN), van comunicar que «el forn de fusió contenia en el moment de l'accident, una càrrega d'aproximadament quatre tones de metall per a una activitat d'aproximadament 30 MBq i no de 63 kBq com havia indicat inicialment la central. tot i que aquest valor és baix, l'ASN va demanar a la central una explicació de les raons d'aquesta subestimació».

Dies després es va comentar la parada de Vandellós II, que no va tenir cap relació amb un possible accident nuclear, segons indicaven.

Ràdio i ciència. Un dels membres de la llista va proposar als participants l'elaboració d'uns *podcasts* de programes de ràdio de ciència en català, com fa a Irlanda Scibernia, un projecte més de comptar amb un programa de ràdio per Internet, compta amb un bloc i anuncia esdeveniments, funcionant com una comunitat virtual entorn a la informació científica: <http://scibernia.ie/>

Un tema polèmic va ser el fet que després que s'anunciés la designació de vuit centres de tot l'Estat amb la distinció **Severo Ochoa** —un programa que promou el Ministeri de Ciència i Innovació —, els directors de dos destacats centres de recerca catalans, el Centre de Regulació Genòmica (CRG) i l'Institut Català d'Investigació Química (ICIQ), que no van ser distingits pel Severo Ochoa, van posar el seu càrrec a disposició del director general de

ASSOCIACIÓ CATALANA DE
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

L'ACCC és membre de: World Federation of Science Journalists

European Union of Science Journalists' Associations

EUSJA

Federació d'Organitzacions Catalanes
Internacionalment Reconegudes

Recerca de la Generalitat. A la llista s'informava que «la Direcció General de Recerca no va acceptar aquesta renúncia o dimissió i ha ratificat en el seu càrrec aquests directors». Sobre aquest esdeveniment vam poder llegir diferents reflexions. Un llistaire no entenia «del tot els motius d'aquesta suposada dimissió, entre d'altres coses perquè els mèrits científics i el prestigi del CRG i l'ICIQ —i el treball dels dos directors— estan àmpliament demostrats». Un altre afegia que «el que és sorprenent és que s'hagin escollit només vuit centres». A més, s'indicava que «en teoria el Severo Ochoa venia a substituir els malmesos "campus d'excel·lència", que estan tan gastats que ja no tenen cap validesa».

L'homeopatia és un tema polèmic recurrent a la llista de l'ACCC. En aquesta ocasió va ser amb motiu d'un programa de TV3, *Què, qui, com?* Els comentaris destacaven el tractament adient de la temàtica al programa dirigit per Jaume Vilalta.

26 missatges van referir-se a la **Contra de La Vanguardia**. El diari català va entrevistar un presumpte «curador quàntic». El llistaire que va compartir aquest tema indicava que «com que només he pogut arribar a la tercera o quarta pregunta —el temps és or per dedicar-lo a segons què—, comento el seu mètode: consisteix a prendre consciència del problema i el problema desapareix. Així, si prenem consciència de tanta estupidesa pseudocientífica i de tanta entrevista sobre temes sense cap ni peus, el problema desapareixerà?». Molts comentaris van coincidir que és contraproduent que un diari de referència periodística doni credibilitat a aquest tipus d'activitats pseudocientífiques dedicant-li una entrevista en la contraportada. Altres participants directament van reflexionar que vivim un moment «de degradació periodística en general».

La llista també té espai per a temes menys polèmics. És el cas de la pregunta plantejada: «per què els animals de companyia o de no tanta companyia (i ha qui té a casa una tortuga, una serp, una iguana o insectes i dubto que facin gaire companyia) han esdevingut "**mascotes**"?». Sembla ser que «segons el Diccionari de la llengua catalana (el DIEC), una "mascota" és una "persona, animal o cosa que hom considera que porta sort".»

Felicitations. Els llistaires de l'ACCC van participar de les enhorabones a l'Associació pel premi a «Ciència en acció» de la seva exposició «16 científiques catalanes». Una altra felicitació va ser per a Michele Catanzaro, membre de la junta de l'ACCC, per la seva elecció com a ponent de ciència a les eleccions de l'Ateneu Barcelonès. També va ser motiu de satisfacció el nou suplement de ciència que va crear el diari Ara, ARA Ciència, sota la coordinació de Mònica López Ferrado, sòcia de l'ACCC. Enhorabona a tots!

El raconet de la llengua

El segle de les sigles

Fa uns dies, en una reunió, hi havia una estudiant de biologia que va esmentar l'esacebé, i de moment no vaig entendre a què es referia. Després vaig adonar-me que m'estava parlant de la Societat Catalana de Biologia (SCB). No hauria hagut de sorprendre'm perquè jo mateixa parlo de l'acecebé, del cesic i de diec per referir-me a l'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC), al Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) i al Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), respectivament. Però mai havia sentit esacebé; tot i que en soc sòcia i que habitualment n'escric el nom abreujat, quan parlo sempre dic 'Societat Catalana de Biologia'.

Vivim en el segle de les sigles La gent incorpora al seu llenguatge moltes sigles com si fossin paraules, sovint sense saber-ne el significat. Fullejo un diari d'aquesta setmana i les sigles proliferen en totes les seccions. N'hi ha que em són familiars, com ara ONU, OTAN, ETA, PNV, CiU, PSC, ERC, BOE o INEM. Però n'hi ha d'altres que em costa desxifrar-ne el significat o que podríem significar coses diferents en àmbits diferents. En el món de la ciència molta gent sap què és el PRBB, l'IDIBAPS, el CSIC, l'IMIT o, si no en saben el significat exacte, si més no saben a quin centre es refereixen. Però en un altre context, aquestes sigles poden fer ballar el cap a qui les trobi en un escrit. Per facilitar la comprensió lectora, convé escriure sencer el nom del centre —o el concepte— la primera vegada que aparegui en un text i indicar-ne les sigles entre parèntesis.

Mercè Piqueras

ASSOCIACIÓ CATALANA DE
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

L'ACCC és membre de: World Federation of Science Journalists

European Union of Science Journalists' Associations

EUSJA

Federació d'Organitzacions Catalanes
Internacionalment Reconegudes

Benvinguda als nous membres de l'ACCC

A la Junta de l'Associació Catalana de Comunicació Científica celebrada durant el mes d'octubre es va aprovar que Itziar Castanedo, Sílvia Garcia, Josep Oriol Garrofé, Anna Mateu i Albert Mundet siguin socis de l'ACCC.

Si encara no ets soci, informa't al nostre web i anima't! Trobaràs la informació que necessites al següent enllaç: <http://bit.ly/lw9KgH>.

L'ACCC a Internet

Segueix-nos a:

Web: www.accc.cat

Twitter: <https://twitter.com/ACCC>

Facebook: <http://on.fb.me/hTDrQc>

Flickr: <http://www.flickr.com/photos/accc/>

LinkedIn (empresa i grup): <http://linkd.in/ceddtJ>

<http://linkd.in/aaisv4>

Vimeo: <http://vimeo.com/accc>

Dibuix que Fernando Krahn va fer expressament a l'ACCC el 1990

Us recordem que si voleu subscriure-us a la llista de distribució de l'ACCC
<http://groups.yahoo.com/group/acccnet>

Entitats col·laboradores de l'ACCC

ACCC - Rambla de Catalunya 10, 1r - 08007 Barcelona - T. 934 121 111- www.accc.cat
secretaria-tecnica@accc.cat